

slučajevi kada se u odjeljku *Knjige, monografije i posebno tiskani radovi*, uz citirani rad nastavnika nađe primjedba "Rukopis autogr.", a istovremeno se u posebnom odjeljku *Rukopisi* citira tuđi autograf kao rukopis tog istog nastavnika (konkretan slučaj A. Egersdorfer, no i inače)?! Nadalje, upitno je mogu li školska skripta – rukopisi autografi studenata – biti dio građe za bibliografiju nastavnika. Uvodno slovo otklonilo bi, zacijelo, mnoge od ovih i sličnih nejasnoća. Čudan je primjer s građom za bibliografiju A. F. Albelyja: čitatelj bi mogao steći dojam da djelo *Rudimenta politicae universalis aerarii* do 1996. nije postojalo. Valja se odlučiti za dataciju Stjenka Vranjicača ili Elizabete Palanović, no rukopis je svakako napisan dvadesetih godina 19. stoljeća, što se u građi ne vidi. S druge strane, uočljivo je da se za jedan dio nastavnika u knjizi IV/1 pojavio niz novih, u prethodnim svescima nepostojećih, podataka o rođenju ili smrti, što valja pohvaliti to više zbog brzog tempa izdavanja. Opet, u proslovima se za spominjana tri biobibliografska sveska barata netočnim podacima. Doista se radi o ukupnomu broju od 95 nastavnika, no valja reći i to, da se za 22 od njih ne donosi nikakva literatura, za 10 nije utvrđeno da imaju ikakva djela, a za osmoricu nema ni jednog ni drugog. U knjigama I/1 i II/1 dobro bi došlo kazalo imena, a čitatelj bi možda želio znati i tko je zaslužan za brojne, iznimno dobrodošle, priloge odnosno popise u prilogima. Valjalo ga (ih) je imenovati.

Uza sve primjedbe, može se reći da je *Spomenica* postavila temelj studioznomu pristupu pravnoj povijesti te proučavanju uloge prava i pravnika u javnomu životu Hrvatske. Sistematizirajući staro i donoseći dosta novog, za neko je vrijeme dovela struku u žarište zanimanja kulturne javnosti. Ne ostajući samo na tome, Fakultet je dao primjer drugim znanstvenim i kulturnim ustanovama u Hrvatskoj kako treba raditi. Utoliko više, posebice veseli sudjelovanje mlađe generacije pravnih povjesničara u projektu: njihov angažman zalog je za budućnost ovako ambiciozno zamišljena posla. Sustavna briga na očuvanju baštine Fakulteta i njezinoj svekolikoj promociji tako će se zacijelo nastaviti i u narednom razdoblju. S nestrpljenjem očekujući objavljivanje već najavljene pete knjige s ispravama iz povijesti Fakulteta, uredniku i suradnicima na projektu ostaje samo čestitati. Bravo pravnicima!

Melina Lučić

Ante Sekulić, Pavlinski prinosi hrvatskoj književnosti. Sekcija DHK i Hrvatskoga PEN-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu. Prinosi za povijest književnosti u Hrvata, knj. 6, Zagreb 1997, I–IX + 1–504.

Knjiga je utemeljena na arhivskom gradivu i objavljenoj literaturi (knjigama, raspravama, člancima), a ta oba temelja svoje monografije o pavlinima dr. Sekulić povezuje u jedan sustav, jednu cjelinu, jednu zamisao. Upravo ta moć stvaranja

sustavnosti obilnog i raskošnog povijesnog gradiva samo je jedna od premnogih autorovih zasluga za izvanrednu poruku, što ju je isporučio hrvatskoj kulturnoj i znanstvenoj javnosti. S pravom, budući da je pavlinski red od sredine 13. stoljeća, pa sve do 1786. godine dijelio sudbinu s hrvatskim narodom preko svojih članova odgojitelja mladeži, promicatelja vjerskoga i prosvjetnoga rada, pisaca i širitelja knjige, umjetnosti i kulture, sudionika i graditelja društvenoga života, veoma čestih savjetnika, tješitelja i zagovornika hrvatskoga puka. Tridesetak godina poslije neobjavljenog rada zagrebačkoga kanonika Kamila Dočkala o pavlinima među Hrvatima, koji je, nažalost, ostao nepoznat hrvatskoj javnosti, pojavljuje se Sekulićeva knjiga, proširena i nadopunjena povijesnim vrelima iz Beča, Budimpešte, Rima, iz hrvatskih arhivskih ustanova, poglavito iz Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu.

Knjiga Ante Sekulića "Pavlinski prinosi hrvatskoj književnosti" sastoji se iz dva dijela, bolje reći iz dvije cjeline. U prvom se dijelu, odnosno prvoj cjelini, govori općenito o pavlinima s pregledom povijesti pavlinskih samostana u Hrvatskoj, a u drugom dijelu donosi mnoštvo podataka o znanstvenim, prosvjetnim, odgojnim i književnim prinosima hrvatskih pavlina hrvatskoj kulturi i znanosti. Možda je sâm autor izrekao svrhu svoga rada, kada je napisao da tim brojnim podacima želi potaknuti nova istraživanja odnosno nova otkrivanja o crkvenom redu, koji je tijekom pet stoljeća bio nerazdvojiva sastavnica hrvatskoga društvenoga, crkvenoga, kulturnoga i znanstvenoga života. Prvi dio knjige ima naslov "Pavlini među Hrvatima", s uvodom, kraticama, popisom arhivskoga gradiva i literaturom. Zatim slijede podnaslovi: Pavlini; Najstariji samostani pavlina u nas (Dubica, Bačka, Garić, Batina, Remete, Ulimje); Pregledni popis pavlinskih samostana u Hrvatskoj. Drugi dio knjige ima naslov "Pavlinski prinosi hrvatskoj književnosti" s ovim podnaslovima: Pristupna načela; Lepoglava, duhovno i kulturno središte hrvatskih pavlina; Srednja i visoka učilišta hrvatskih pavlina; Imenik lepoglavskih profesora; Piscijevost povijesti pavlinskoga reda; Pavlinska glagoljaška baština; Utišinovićeve poticaji i prinosi književnosti; Prinos povijesti hrvatskih pavlina; Prosvjetni i odgojni rad zagrebačkih biskupa pavlina (Borkovićev udjel u napretku pavlinskoga reda u hrvatskom društveno-državnom životu; Mirko Esterhazy biskup prosvjetiteljskoga stoljeća); Ivan Belostenec; Pisac Josip Bedeković Komorski; Gašpar Malečić pavlini i hrvatski velikan; Nikola Bengler; Hilarion Gašparotti; Ivan Krištolovac pavlin i hrvatski pisac; Tito Brezovački; Manje poznati pavlinski prinositelji našoj kulturi; Zaglavne misli; Sažetak na njemačkom jeziku; Kazalo imena.

Iz naslova i podnaslova vidljivo je da je u knjizi riječ o tipičnom znanstvenom radu iz povijesti književnosti, i to hrvatske književnosti. Sekcija Društva hrvatskih književnika za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu uvrstila ju je kao svoju šestu po redu knjigu, od kojih su četiri Sekulićeve. Riječ je uistinu o vitalnoj sekciji DHK-a, o neiscrpivoj Sekulićevoj energiji, o časnosti kojom se dao na pisanje

knjige, kojoj je predmet nazočnost pavlina na hrvatskim povijesnim prostorima, njihovo djelovanje, njihova revalorizacija do ukinuća 1786. godine, sada u novoj hrvatskoj državi. Nama ovdje zemljopisno najbliži pavlinski biljeg jesu Remete. A to kako su i čime pavlini obogaćivali hrvatsko duhovno biće, počiva na bogatim povijesnim izvorima, koje je Sekulić naveo u knjizi. Gradivo odnosno povijesni izvori, podijeljeni su na pet dijelova. U prvom dijelu navedeno je rimsko-vatikansko gradivo: indeksi i katalozi, a kao ustanova Archivio segreto vaticano i Archivio della Propaganda fide, no i ostale arhivske ustanove. U Tajnom vatikanskom arhivu Sekulić je pregledao lateranske i vatikanske registre, arhiv nuncijatura, arhiv Kongregacije za biskupe i redovnike i različita papinska pisma. Pregledano arhivsko gradivo u Budimpešti odnosi se na pojedine inventare, posebice na gradivo u Mađarskom državnom arhivu. Arhivsko gradivo u Zagrebu odnosi se poglavito na gradivo u Hrvatskom državnom arhivu, tj. na gradivo pavlinskih samostana. Sekulić je obavio istraživanja i u Arhivu Zagrebačkoga kaptola, Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu, zatim u Arhivu HAZU. Od arhivskoga gradiva što ga je istraživao u Sloveniji, na prvom je mjestu ono, koje se čuva u Arhivu Slovenije i Arhivu u Kopru. Od arhivskih ustanova u Beču, valja spomenuti Kućni i Dvorski državni arhiv itd. Literatura kojom se Sekulić služio, obuhvaća knjige, rasprave i članke. Premda je literatura navedena veoma potanko i iscrpno, autor napominje da nije jedina, ali je temeljna za opće proučavanje redovnika pavlina na hrvatskim prostorima.

Sekulićeva knjiga o pavlinima zaslužuje punu pozornost, budući da pavlini dijele sudbinu s hrvatskim narodom i njihovi su biljezi u našoj povijesti neizbrisivi. Njihov prinos kulturi općenito, ne samo književnosti, vidljiv je posvuda u hrvatskoj povijesti. Sekulić je sustavno posložio sve činjenice, sve što je dosada učinjeno, pa je njegova knjiga nezaobilazna ozbiljna studija o pavlinima, utemeljena na povijesnim izvorima i literaturi. Možda bi trebalo baš tim putem nastaviti, pa obraditi prinose i ostalih redovničkih ustanova u Hrvatskoj, primjerice franjevac, dominikana, isusovaca itd. Poštivanje pavlina, ljubav prema baštini koju su nam ostavili, hvalospjev je životu, našoj opstojnosti i našoj zahvalnosti prema pavlinima, budući da time dokazujemo da ćemo biti vrijedni i kadri nosioci one kulture i duha što su nam ga pavlini ostavili.

Josip Barbarić

Franjo Emanuel Hoško, Euzebije Fermendžin crkveni upravnik i povjesnik. Katehetski salezijanski centar "Orjentacije", Zagreb 1997, 288 str.

O stotoj obljetnici smrti velikoga franjevca, člana Kapistranske provincije, umješnog crkvenog upravnika i povjesnika, sakupljača izvora za povijest južnosla-